بانک قرض الحسنه بهترین بانکدار اسلامی

علی اکبر شهیری طبرستانی
رئیس هیات مدیره قرض الحسنه
حضرت ولی عصر شمال

پـول و مباحـث مرتبط بـا آن از مهم‌ترین موضوع‌های مورد توجه اهل نظـر به ویژه اقتصاددانان اسـت و این نوشتار، نگرشی متفاوت به حوزهٔ پول و بانکداری است. مدل توسعهٔ تعالی بخش، به بیان کلی در پی آن اسـت که بر اساس جهان بینی اسـلامی و پایه‌های انسان‌شناسی و هستی‌شناسی منتج از فرهنـگ غنی قـرآن کریم ، ارتباطی منطقی میان عناصر اصلی دخیل در زندگی بشـر در حوزه نظری برقرار کند و سپس براساس آن، طرحی عملی و اجرایی را برای شروع تغییرات، با توجه به واقعیت‌های موجود، به دست دهد.

بخش مهمی از عناصر مدل توسعه‌ای مربوط به تبیین وضع جاری است. بحث مهم این است که اساساً چگونه باید به واقعیت نگریسته شود. چگونه می‌توان از این مؤسسات خرد پولی مردمی به عنوان نهاد و سازمان توسعه‌گر بهره گرفت.

در ایـن زمینـه، توجـه بـه قابلیت‌هـای جغرافیایـی حائزاهمیـت اسـت . پـس از بررسـی واقعیت‌هـای جغرافیایـی و اسـتخراج مسـایل اولویـت‌دار (اینکـه مسـایل اولویت‌دار چیسـت خود نیازمنـد تصریـح در روش‌هـای قابـل ارزیابـی اسـت) کـه مربوط به مهندسـی توسـعه یـک جامعه یـا یک حوزه جغرافیایی اسـت، بسـته توسـعه‌ای اسـتخراج می‌شـود. بسـته توسـعه‌ای یاد شـده، هم اکنون، در صندوق قرض‌الحسنه حضرت ولی عصر (عج) شمال محقق شده است.

♦ پرسش‌های محوری پژوهش

۱- چگونـه و بـا چـه رویکـردی و بر اسـاس کـدام مبانی باید به مسـایل حوزه پـول و بانک قرض‌الحسنه توجه کرد؟

۲- با توجه به مبانی مدل توسعه تعالی بخش، با فرض ترسـیم فرایندی در قالب تغییراتی عملی و حرکت توسـعه‌ای، آیا می‌توان با در نظر گرفتن واقعیت‌ها و شرایط موجود، سازوکاری را متناسب با این تغییرها در حوزه پول و بانک قرض الحسنه اسـتخراج و امکان‌سـنجی آن را به شـکل کمی بررسی کرد؟

۳- در طراحی این سـازوکارها لازم اسـت که یک فرایند تدریجی و گام به گام را در نظر گرفت که عملاً در متن آن شـاهد اصلاح خودبه‌خودی مناسبات حاکم بر پول باشیم ؟

۴- آیـا می‌توان در طراحی این سـازوکارها به نتایجی دسـت یافـت که در آن موانع گسـترش اجرای بسـته‌های توسعه به شکل اقتصادی مرتفع و افزون بر آن سـازوکارها در درون خود، محرکی برای گسترش مناسبات مطلوب اجتماعی، مانند مشارکت اقشار مختلف جامعه شوند؟

۵- آیـا می‌توان ادعـا کرد که بر اسـاس این سازوکار، ضمن تقویت مؤسسه‌های پولی و بانکی، هویتی جدید از کارکرد این مؤسسـه‌ها، نسبت به آنچه قبلاً بوده‌اند، باز تولید می‌شود ؟

♦ بیان مسئله

بـه نظر می‌رسـد که مسـئله را می‌تـوان در رابطـه با پـول و موضوع طرح در دو سـطح بیان کـرد. در سـطح اول، مناسـبات و قواعـد پولی و محورهـای اصلی آسیب‌شناسـی آن، به طور کلی ارزیابی می‌شـود. در سـطح دوم ، این مسئله در ارتباط با امکان‌سنجی اجرای بسته‌های توسعه‌ای مورد بررسـی قرار می گیرد. بسته‌های توسعه‌ای براساس متالوژی منتج از مدل توسعه تعالی بخش درصدد اسـتقرار روابط جدیدی از عمل انسانی تا عمل سـازمانی اسـت و از لوازم اساسی این تغییر عملـی توجه به بسـته‌های پولی اسـت که ضمن رفع موانع موجود در حوزه سـاختار و قواعد پولی تقویت‌کننده بسته‌های توسعه‌ای است. در ادامه به شـرح مختصری از این دو سطح و تشریح رویکرد اصلی این طرح به مسئله خواهیم پرداخت .

سطح اول: پول در تعریف، یک سند اعتباری بدهی اسـت که به عنوان وسـیلهٔ مبادله؛ ذخیره ارزش و واحد محاسـبه و یکسان‌سـازی، استفاده

www.bazarosarmaye.ir ♦ www.bazarosarmaye.com ♦ www.bazarosarmayeh.ir ♦ www.bazarosarmayeh.com ♦ www.bazarvasarmaye.ir ♦ www.bazarvasarmaye.com ♦ www.b

می شود . پول، علاوه بر این سه وظیفه، وسیله‌ای است که در دنیای امروز منابع مالی را از اشخاص و نهادهای دارای مازاد به اشخاص و نهادهای دارای کسری انتقال می‌دهد تا اگر شخص دارای مازاد، مایل به استفاده از آن منابع مالی نبوده و یا کارآمدی شخص دچار کسری منابع را نداشته باشد، منابع مالی خود را در اختیار شخص دچار کسری قرار دهد؛ بنابراین پول وسیله‌ای برای شراکت اشخاص دارای مازاد ، در اهداف و منافع و ریسک فعالیت اقتصادی شخص دچار کسری است. این سازوکار می‌تواند ساختارهای متفاوتی از روابط پولی را نسبت به آنچه هم‌اکنون رایج شده در خود جای دهد؛ مانند یک سیستم بدون ربا که منافاتی نیز با تسهیم منافع بین طرفان ندارد .آیا می‌توان در اقتصاد یک جریان پولی امن شرعی برقرار کرد، به‌نحوی‌که این جریان پس از تأمین نقدینگی فعالیت‌های ارزش زا دوباره به درون سیستم برگردد و وارد جریان پولی ربوی داخلی و یا خارجی نشود ؟ چرا نسبت تخصیص اعتبارات با فعالیت‌های پایدار و ارزش افزا در اقتصاد ایران شکننده و ضعیف است ؟چرا آنگاه که مؤسسه‌های خصوصی اعتباری و اعتبارات با نرخ‌های آزاد گسترش می‌یابد ، باز نمی‌توان به رونق تولید ، حل مسایل و افزایش قابل‌توجه اشتغال امیدوار بود ؟ از سوی دیگر، چرا اگر تسهیلات تکلیفی و اعتبارات ارزان‌قیمت گسترش می یابد باز هم نمی‌توان در دستیابی به اهداف پیش گفته چشم امید داشت ؟

سطح دوم: در باب نوع نگاه روش شناختی به حل مسایل پولی سخن رفت . در این قسمت برآنیم که اندکی این مفهوم و مقصود نظر را شرح دهیم . در مدل توسعه تعالی بخش، مطرح شد که مسایل جامعه، در سطح روبنا، ریشه‌های مشترک دارند و این ریشه‌ها به اصول اساسی آن جامعه در باب انسان، سازمان و مسایل مرتبط با آن بازمی‌گردد؛ بنابراین، برنامه داشتن برای توسعه - نه با تطور خودبه‌خودی جامعه آن‌گونه که ظرف چند صد سال در اروپا رخ داد - نیازمند وجود مدلی است که ابتدا نسبت به این اصول اولیه جهان بینی اسلامی و معرفتی هستی‌شناسی از مبادی فلسفی حاصل شده، و بر مبنای آن وضع مطلوب خود از توسعهٔ را ترسیم کند و سپس با روش‌های علمی چگونگی تغییر از وضع موجود به وضع مطلوب را استخراج کند و در نهایت، مبتنی بر آن نوعی استراتژی‌های عملیاتی را طرح کند که مشخص می‌کند در شروع حرکت توسعه ، کدام برنامه اولویت دارد و اساسی‌تر است . ضمن آنکه این برنامه‌ها باوجود تشخیص و محدودیت‌های زمانی، مکانی ومحتوایی، قابلیت گسترش در تمام ابعاد مدل توسعه را دارند.

در مدل توسعه بر مبنای یک روش قابل ارزیابی مسئله‌ای محوری معین می‌شود و سپس، برای آن مسئله بسته توسعه‌ای که حاصل فعالیت مهندسی توسعه از منظر مدل توسعه در یک جغرافیای خاص است، تدوین می‌شود .

مسئله قرض‌الحسنه با ابعاد مختلف آن در این نوشتار به عنوان مسئله محوری در نظر گرفته شده است. در حل مسئله یک مسیر مرحله بندی شده از سلسله اقدام‌ها و استراتژیک طراحی شده است در ضمن اجرای برنامه‌های استراتژیک مرحله بندی شده، با بهره‌گیری از باورهای دینی و اعتقادی اقشار مختلف جامعه و تشویق و تقویت روحیه فرهنگ پس انداز قرض الحسنه و احیای سنت‌های فراموش شده اسلامی، به‌تدریج، مسایل مربوط به سایر حوزه‌های مرتبط با پول نیز حل می شود. بدین‌گونه اصول اساسی مدل توسعه تعالی بخش به شکل تدریجی و البته چند بعدی، در بطن جامعه کنونی استقرار و گسترش می‌یابد. در قالب بسته توسعه فرهنگ قرض‌الحسنه سیستم پولی مورد نظر این پروژه به صورت اولیه طراحی و معرفی خواهد شد .

اجرای بسته توسعه فرهنگ قرض‌الحسنه نیز در نتیجه شکل‌یابی و نضج‌گیری سازمان‌های متفاوت - که از آن به عنوان سازمان توسعه‌گر یاد می‌شود - به دست خواهد آمد؛ سازمان‌هایی که به دنبال حداکثرسازی مشارکت خردمندانه مردم در حل یک مسئله براساس توجه به دیگری هستند ، نه به دنبال حداکثر کردن سود. بسته پولی به دنبال حل این مسئله است که چگونه می‌توان با توجه به واقعیت‌های موجود ، راهکاری را ارائه داد که عملاً منجر به شکل‌گیری و تحقق اهداف سازمان توسعه‌گر شود . اهداف بسته پولی یعنی سلسله فرایندهای پولی که با اجرای آن اولاً اهداف سازمان توسعهگر محقق می‌شود ضمن آنکه به مشارکت فعال شعب بانک قرض‌الحسنه مردم نهاد ، بر اساس واقعیت‌های جاری در رابطه با تعریف یک مناسبات جدید از روابط می انجامد. این تحول پولی گویی به شکل مستقیم به حل مسئله استراتژیک سازمان توسعه‌گر پرداخته است، امّا به واقع، گسترش آن و سپس حل مسئله ثانوی مرتبط مانند تعریف قواعد و قوانین جدید ، حرکت توسعه را به جایی می‌رساند که می‌توان گفت مسایل حوزه پول حل شده است . این ملاحظه به نکاتی است که دقت و توجه به چرایی و چگونگی لزوم وجود یک مدل برای توسعه را گوشزد می‌کند .

اهداف طرح استخراج سازوکار پولی و امکان‌سنجی عملیاتی آن بر اساس یک همکاری سه‌جانبه میان بانک قرض الحسنه مردم نهاد و صندوق های قرض‌الحسنه مستقر در حوزه جغرافیایی و بانک مرکزی ج .ا.ا. به امکان‌سنجی کمی و عملیاتی آن با توجه به شرایط و قوانین موجود به عنوان فاز مقدماتی طرح تحول پولی، به نحوی که مفاد ذیل در قالب اجرای بسته پولی محقق شود.

اهداف بسته پولی :
سلسله فرایندهای پولی که با مشارکت شعب بانک قرض الحسنه مردمی، به طور ملموس، مستلزم تحقق اهداف مذکور شود.

← ترویج فرهنگ پس انداز قرض الحسنه
← رفع محرومیت
← تقویت روحیه نوعدوستی و ایثارگری
← توزیع عادلانه
← تولید ثروت
← مهار و کنترل تورم

اهداف سازمان توسعهگر